

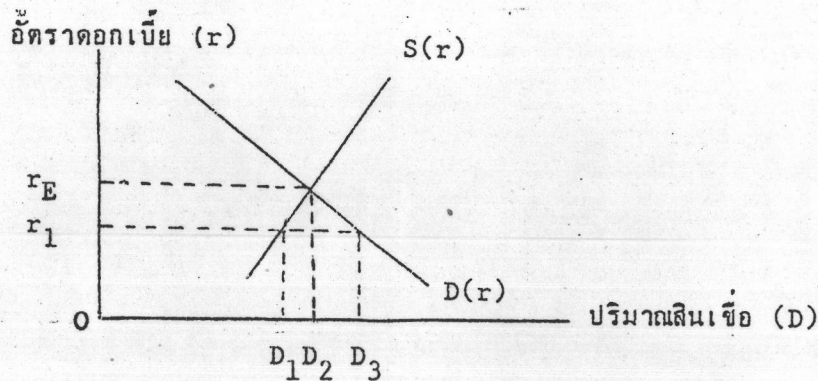
บทที่ 2

กรอบทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 อุปทานสินเชื่อกับอุปสงค์สินเชื่อ

กลไกราคาในตลาดสินเชื่อ ต่างจากกลไกราคาในตลาดสินค้าทั่วไป โดยสภาพในตลาดสินเชื่อ ยังคงมีความต้องการสินเชื่อมากกว่าความต้องการปล่อยสินเชื่อ ระดับอัตราดอกเบี้ยหนึ่งๆ^{3/} กล่าวคือ การที่ปริมาณความต้องการสินเชื่อมากกว่าปริมาณความต้องการให้กู้ จะไม่มีผลทำให้ราคาของสินเชื่อ (ดอกเบี้ย) สูงขึ้น ทั้งนี้ เพราะการเสนอจ่ายที่สูงขึ้นมิได้ เป็นสิ่งจูงใจให้ผู้ให้สินเชื่อ ยินดีให้สินเชื่อในปริมาณที่สูงขึ้น ในทางตรงกันข้าม ฝ่ายผู้ให้กู้กลับมองว่าผู้ขอกู้ที่เสนอให้ผลตอบแทนสูงนั้น คงจะนำเงินนั้นไปใช้ในกิจกรรมที่คาดว่า จะได้ผลตอบแทนสูง และมักที่จะมีความเสี่ยงสูง โอกาสที่ผู้กู้จะไม่สามารถชำระหนี้ได้นั้น เนื่องจากการลงทุนล้มเหลว ก็จะส่งตามไปด้วย ผู้กู้ก็จำเป็นต้องหลีกเลี่ยงการชำระหนี้ต่างๆ ที่มีได้ มีเจตนาจะคดโกง นอกจากนั้นผู้กู้บางรายที่ต้องจ่ายดอกเบี้ยสูง จะมีแรงจูงใจให้มีเจตนาที่จะหลบหลีกการชำระหนี้ ถ้าประโยชน์จากการหลบหลีกข้างต้น สูงกว่าต้นทุนของการหลบหลีก

จะเห็นได้ว่า อัตราดอกเบี้ยที่สูงมากๆ แทนที่จะเป็นสิ่งจูงใจให้ผู้ให้กู้ปล่อยกู้มากขึ้น กลับมีผลในทางตรงกันข้าม คือ จะเป็นสัญญาณอันตรายที่บอกให้แก่ผู้ให้กู้ว่า ผู้เสนอขอกู้รายนั้นมีแนวโน้มที่จะหลีกเลี่ยงการชำระหนี้สูง ผู้ให้กู้แต่ละคนจึงมีระดับอัตราดอกเบี้ยที่ตนพอใจในแง่ของรายได้ และความเสี่ยงที่ตนจะได้รับ ฉะนั้น อัตราดอกเบี้ยข้างต้นจะมีอุปสงค์ของการกู้สูงกว่าอุปทาน ผู้ให้กู้จะใช้โอกาสนี้ในการคัดเลือกผู้ที่ตนคิดว่า จะมีความเสี่ยงต่ำในการที่จะให้กู้ หรือพิจารณาให้กู้ในวงเงินที่ต่ำกว่าผู้ขอกู้ต้องการ ทั้งนี้ เพื่อกระจายความเสี่ยง

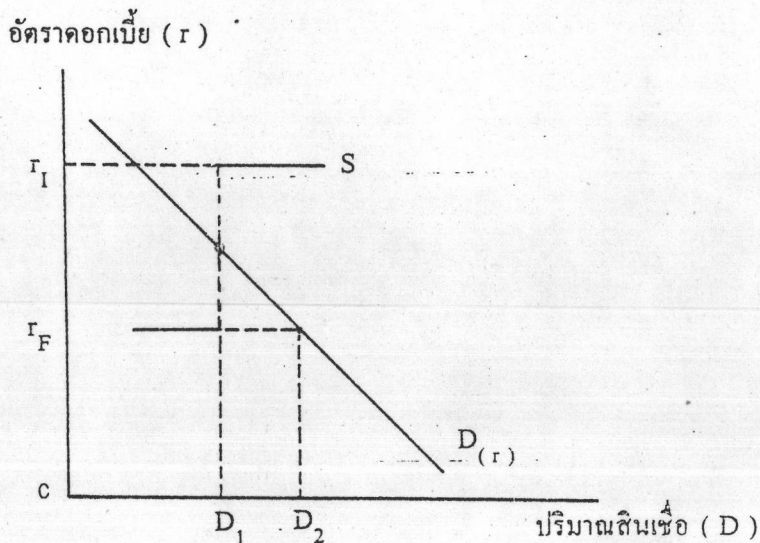
รูปที่ 1 ตลาดสินเชื่อ : กรณีการปันส่วนสินเชื่อ

^{3/} Stiglitz, J.E., and Weiss, A. Credit Rationing in Market with Imperfect Information. American Economic Review (June 1981) : 101 - 107

กลไกการทำงานของตลาดสินเชื่อที่ได้กล่าวมานั้น อาจแสดงได้ดังรูปที่ 1 $D(r)$ และ $S(r)$ เป็นเส้นอุปสงค์ และอุปทานของสินเชื่อในตลาดหนึ่งๆ ถ้าตลาดสินเชื่อมีลักษณะคล้ายดังตลาดสินค้าทั่วไป ราคาตลาดหรืออัตราดอกเบี้ยจะเป็น r_E ที่ซึ่ง $D(r) = S(r)$ แต่ดังที่กล่าวไว้แล้วว่า พฤติกรรมของผู้ให้กู้จะไม่เพิ่มอัตราดอกเบี้ยนั้นไปจนถึงระดับ r_E หากแต่จะใช้อัตราดอกเบี้ยระดับหนึ่งที่ต่ำกว่า r_E ณ ระดับที่ซึ่ง $D(r) > S(r)$ เช่น r_L ทั้งนี้เพื่อที่ผู้ให้กู้จะสามารถคัดเลือกผู้กู้ที่เป็นผู้กู้ชั้นดีได้

จากกรณีข้างต้น ทำให้เราสรุปได้ว่า ปริมาณเงินกู้ที่ผู้กู้ได้กู้เป็นปริมาณที่อาจไม่ใช่ปริมาณที่แสดงถึงขนาดความต้องการเงินกู้ของผู้กู้ ณ ระดับอัตราดอกเบี้ยที่ปรากฏอยู่ ดังนั้น ในขณะที่ผู้มีความต้องการกู้จะมุ่งไปสู่แหล่งสินเชื่อในระบบซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าแหล่งสินเชื่อในระบบบ่อยมาก ไม่ได้หมายความว่า ทุกคนจะกู้ได้หรือกู้ได้ในวงเงินกู้ตามที่ต้องการ ผู้ให้กู้ในที่นี้ได้แก่ ธกส. ธนาคารพาณิชย์ สหกรณ์การเกษตร และอื่นๆ ก็จะมีเงื่อนไขและหลักเกณฑ์ของแต่ละสถาบันในการเลือกผู้ขอกู้และในกำหนดวงเงินให้กู้

อย่างไรก็ตาม ยังมีประเด็นที่พึงระลึกถึงในกรณีของครัวเรือนที่พบว่ากู้จากแหล่งสินเชื่อในระบบเท่านั้น กล่าวคือ บางครัวเรือนอาจจะได้รับสินเชื่อจากแหล่งสินเชื่อในระบบน้อยกว่าความต้องการ ณ ระดับอัตราดอกเบี้ยในระบบแต่ความต้องการสินเชื่อในส่วนที่ขาดไปนั้น จะลดลงหรือหมดไปเมื่อผู้กู้จะต้องจ่ายดอกเบี้ยในอัตราของตลาดสินเชื่อในระบบ

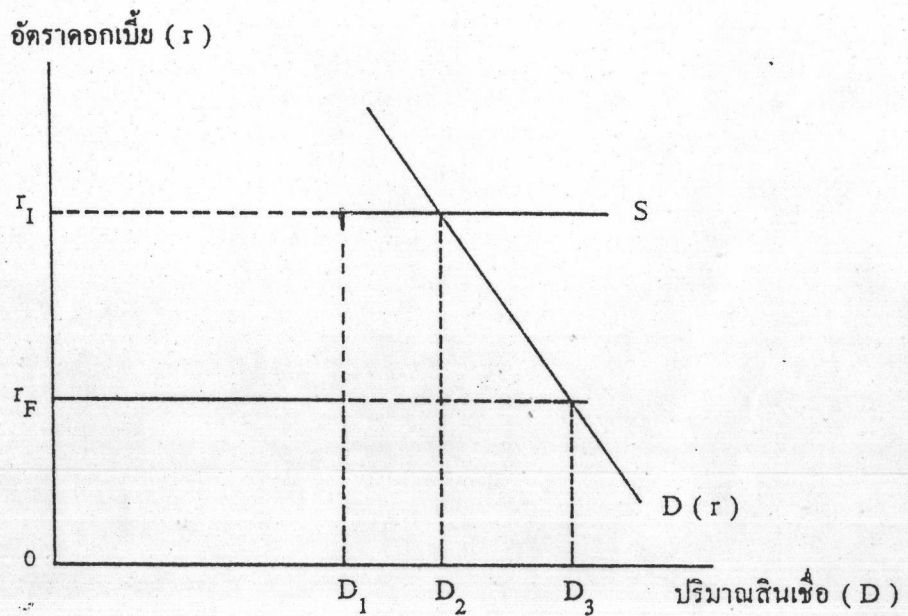

รูปที่ 2 ภาพจำลองอุปสงค์และอุปทานสินเชื่อของครัวเรือนซึ่งได้รับสินเชื่อจากตลาดสินเชื่อในระบบน้อยกว่าความต้องการ แต่ก็ไม่มียืมที่ก็จะกู้จากตลาดสินเชื่อในระบบอีก

พิจารณารูปที่ 2 $D(r)$ แสดงอุปสงค์ต่อสินเชื่อของครัวเรือน ในขั้นต้น ผู้ขอกู้จะสนใจแหล่งสินเชื่อในระบบซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยเพียง r_F อัตราดอกเบี้ย r_F นี้ ผู้กู้จะมีความต้องการสินเชื่อเท่ากับ OD_2 แต่เนื่องจากผู้ให้กู้มีหลักเกณฑ์ในการกำหนดวงเงินกู้ ทำให้ผู้ขอกู้รายนี้ได้เงินกู้เพียง OD_1 ซึ่งน้อยกว่า OD_2 ส่วนของความต้องการที่ไม่ได้รับตอบสนองจากแหล่งสินเชื่อในระบบคือ D_1D_2 แต่ผู้ขอรายนี้อาจไม่สามารถได้รับเงินกู้ส่วนที่ขาดไปจากแหล่งสินเชื่อในระบบ ทั้งนี้เพราะอัตราดอกเบี้ยนอกกระบบ r_1 สูงมากจนกระทั่งผู้กู้ไม่มีความเต็มใจหรือไม่มีความสามารถที่จะกู้ เขาก็จะไม่กู้เพิ่มและจะจำกัดตนเองอยู่กับสินเชื่อจำนวน OD_1 ที่ได้รับจากแหล่งสินเชื่อในระบบเท่านั้น

ดังนั้น ครัวเรือนที่พบว่ากู้เฉพาะจากแหล่งสินเชื่อในระบบเท่านั้นจะครอบคลุมถึงครัวเรือนที่ได้กู้เต็มความต้องการและครัวเรือนที่จำกัดตนเองให้ "เพียงพอ" อยู่กับสินเชื่อที่ได้รับจากแหล่งสินเชื่อในระบบเท่านั้นเพราะคิดว่าไม่คุ้มที่จะกู้ส่วนที่ขาดไป อัตราดอกเบี้ยในตลาดสินเชื่อในระบบ

สำหรับครัวเรือนที่พบว่ากู้จากทั้งแหล่งสินเชื่อในระบบและนอกกระบบพอจะจำลองความต้องการสินเชื่อของครัวเรือนและอัตราดอกเบี้ยในตลาดสินเชื่อในและนอกกระบบได้ดังรูปที่ 3

รูปที่ 3 ภาพจำลองอุปสงค์และอุปทานสินเชื่อของครัวเรือนที่กู้จากแหล่งสินเชื่อทั้งในและนอกกระบบ

๘ อัตราดอกเบี้ยของตลาดเงินเชื่อในระบบ r_F ผู้กู้รายนี้มีความต้องการสินเชื่อ OD_3 แต่ถ้าเขาได้รับเงินในระบบเพียง OD_1 ผู้กู้รายนี้จะหันไปกู้เพิ่มจากแหล่งสินเชื่อในระบบอื่น $D_1 D_2$ ในอัตราดอกเบี้ยนอกระบบ r_1 ดังนั้น คราวเรือนนี้จะกู้จากตลาดเงินเชื่อทั้งในระบบและนอกระบบ อย่างไรก็ตาม ปริมาณสินเชื่อรวมที่เขาได้รับจะเป็นเพียง OD_2 ไม่ใช่ OD_3

อนึ่ง คราวเรือนในหมู่บ้านต่างๆ อาจมีโอกาที่จะเข้าถึงสถาบันการเงินในระบบไม่เท่าเทียมกัน บางหมู่บ้านอาจอยู่ห่างไกลจากแหล่งสินเชื่อในระบบมากจนคนในหมู่บ้านไม่มีความรู้ หรือขาดข้อมูลในการติดต่อกับสถาบันในระบบต่างๆ หรือต้นทุนในการติดต่ออาจสูงมากเมื่อเทียบกับความแตกต่างของอัตราดอกเบี้ยระหว่างสินเชื่อในระบบและนอกระบบ

สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับความต้องการสินเชื่อในแต่ละสาขาเศรษฐกิจ งานศึกษาในแนวนี้จะเป็นการวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่เป็นตัวกำหนด ความต้องการสินเชื่อในแต่ละสาขาเศรษฐกิจ โดยประยุกต์มาจากพื้นฐานในระดับเศรษฐศาสตร์จุลภาค การศึกษาอุปสงค์ของเครดิตใหม่ ^{4/} (Demand for New Credit) ซึ่งอุปสงค์ของเครดิตใหม่ คือ ความต้องการสำหรับกระแสเงินทุนซึ่งโดยปกติจะใช้จ่ายไปทันทีที่ทันใจ และทำให้ผู้ต้องการเครดิตมีหนี้สินผูกพันที่เกิดขึ้นใหม่ ส่วนความต้องการถือเงินหมายถึงความต้องการสินทรัพย์ประเภทที่ใช้จ่ายได้ทันที เพื่ออำนวยความสะดวกในการซื้อขายตลอดจนไม่กำหนดระยะเวลาในการถือ และอาจมีการสับสนใน 2 สิ่ง เนื่องจากตัวแปรในระบบเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อความต้องการเครดิตใหม่ กับความต้องการถือเงินอาจเป็นตัวแปรเดียวกัน แต่เหตุผลของความต้องการทั้ง 2 กรณี แตกต่างกันมากทีเดียว

โดยอุปสงค์ของเครดิตใหม่ (The Demand for New Credit) ของหน่วยเศรษฐกิจที่มีรายได้ในปัจจุบันน้อยกว่ารายจ่าย จึงจำเป็นต้องหาเงินทุนจากภายนอก (External Financing) อาจจะเป็นคราวเรือน หรือธุรกิจ ตลอดจนรัฐบาล ตัวแปรทางเศรษฐกิจที่สำคัญๆ ที่มีต่ออุปสงค์รวมของเครดิตนั้นได้แก่ ระดับราคาสินค้า รายได้ที่แท้จริง อัตราดอกเบี้ย ต้นทุนการออกหุ้นทุน (The Cost of Equity Finance) อัตราเงินเฟ้อที่คาดคะเน และนโยบายการคลัง โดยตัวแปรเหล่านี้สามารถอธิบายได้ดังนี้

^{4/}

Charles D. Catthcart , Money , Credit, and Economic Activity (Illinois: Richard D Inc., 1982) pp 105-110

1. ระดับราคาสินค้า (The Price Level-P)

ระดับราคาของสินค้าและบริการมีผลกระทบต่ออุปสงค์ของเครดิต กล่าวคือถ้ามีระดับราคาสินค้าสูงขึ้นย่อมมีผลทำให้อุปสงค์ของเครดิตเพิ่มขึ้นด้วย ดังนั้นอุปสงค์ของเครดิตจึงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับราคาสินค้าในกรณีตัวแปรอื่นๆ คงที่ ความสัมพันธ์นี้จะมีลักษณะใกล้เคียงกับความเป็นสัดส่วนกัน กล่าวคือถ้าระดับราคาสินค้าและบริการเพิ่มสูงขึ้นร้อยละ 10 จะทำให้อุปสงค์ของเครดิตใหม่เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 10 เช่นเดียวกัน

2. รายได้ที่แท้จริง (Real Income-Y)

รายได้ที่แท้จริงมีความสัมพันธ์กับอุปสงค์ของเครดิตในลักษณะเชิงบวก กล่าวคือในกรณีที่ประชาชนมีรายได้ที่แท้จริงเพิ่มขึ้นทำให้เขามั่นใจว่าความสามารถในการชำระหนี้ในอนาคตเพิ่มขึ้นด้วย ในกรณีของธุรกิจก็จะเป็นไปในทำนองเดียวกัน ในกรณีสินค้าขายดีขึ้น หน่วยผลิตจะขยายการผลิตด้วยการขยายโรงงานอันมีผลทำให้มีความต้องการเครดิตใหม่เพิ่มขึ้น สำหรับภาครัฐบาลปรากฏว่าในกรณีรายได้ที่แท้จริงของประชาชนเพิ่มขึ้น รายได้จากภาษีอากรของรัฐบาลจะเพิ่มขึ้นด้วย และรายจ่ายของรัฐบาลก็จะเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อแก้ปัญหาว่างงาน ดังนั้นการก่อหนี้ของรัฐบาลก็จะลดลง อย่างไรก็ตามโดยส่วนรวมแล้วการที่รายได้ที่แท้จริงของประชาชนเพิ่มขึ้น จะมีผลทำให้อุปสงค์ของเครดิตเพิ่มขึ้นด้วย

3. อัตราดอกเบี้ย (The Interest Rate-i)

สำหรับอัตราดอกเบี้ยนั้นมีความสัมพันธ์กับอุปสงค์ของเครดิตในเชิงลบ กล่าวคือยิ่งอัตราดอกเบี้ยยิ่งสูงขึ้นเท่าใด อุปสงค์ของเครดิตยิ่งลดลงเท่านั้น

4. ต้นทุนแห่งการออกหุ้นทุน (The Cost of Equity Finance-e)

ในกรณีที่หน่วยผลิตแสวงหาเงินทุนด้วยการออกหุ้นทุน ย่อมหมายถึงผู้ซื้อหุ้นทุนที่ออกใหม่นี้ย่อมมีสิทธิเรียกร้องต่อผลกำไรที่จะเกิดขึ้นในอนาคตของหน่วยผลิต (เป็นที่แน่นอนว่า เมื่อเงินลงทุนเพิ่มขึ้นจากการออกหุ้นทุนผลกำไรในอนาคตย่อมเพิ่มขึ้น) ดังนั้นอัตราผลกำไรที่คาดว่าจะได้รับต่อหุ้นหารด้วยราคาของหุ้นทุนในปัจจุบันต่อหุ้นหรือที่เรียกกัน "The Expected-Earning/Current Price Ratio" ซึ่งเป็นต้นทุนของการออกหุ้นทุน (The Cost of Equity Finance) ยิ่งสูงขึ้นเพียงใดอุปสงค์ของเครดิตในลักษณะเงินขอกู้จาก

ภายนอกแทนการออกหุ้นทุนยิ่งสูงขึ้น 5/ ทั้งนี้ เพราะการแสวงหาเงินทุนทั้งสองกรณีมีลักษณะ
ทดแทนกันได้ค่อนข้างสมบูรณ์ ภายใต้ข้อสมมุติฐานว่าสิ่งอื่นๆ คงที่

5. ภาวะเงินเฟ้อที่คาดคะเนว่าจะเกิดขึ้น (Expected Inflation-Z)

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่ออุปสงค์แห่งเครดิตอีกตัวหนึ่ง ได้แก่ อัตราภาวะเงินเฟ้อที่
คาดคะเนว่าจะเกิดขึ้น ในกรณีที่คาดว่าอัตราภาวะเงินเฟ้อจะสูงขึ้นในอนาคตย่อมหมายถึง
ความวาระดับราคาสินค้าและบริการโดยทั่วไปจะสูงขึ้น ภายใต้สภาวะเช่นนี้จะทำให้อุป
สงค์ของเครดิตใหม่จะเพิ่มขึ้น เพราะภาวะเงินเฟ้อหมายถึงค่าของเงินลดลง ทำให้ลูกหนี้
ได้เปรียบ

6. นโยบายการคลัง (Fiscal Policy-D)

นโยบายการคลังของรัฐบาลนั้นนับว่ามีผลกระทบต่ออุปสงค์ของเครดิตใหม่อยู่
ไม่น้อย ดังเช่น ในกรณีที่รัฐบาลใช้นโยบายการคลังแบบขาดดุล (Deficit Finance) รัฐบาล
ย่อมจะต้องพึ่งพาเงินกู้จากแหล่งต่างๆ ย่อมมีผลทำให้อุปสงค์ของเครดิตเพิ่มขึ้น

จากปัจจัยต่างๆ ที่ได้อธิบายมาแล้วข้างต้นทำให้สรุปได้ว่า อุปสงค์แห่งเครดิต
(Ld) ขึ้นอยู่กับตัวแปรที่สำคัญๆ ดังนี้

$$L_d = f(P, Y, i, e, Z, D, \dots)$$

นอกจากนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างอุปสงค์ของเครดิตกับตัวแปรที่สำคัญๆ พอสรุป
ได้ดังนี้

5/ สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่า ถ้ารายได้ที่คาดคะเนว่าจะได้รับในอนาคต
สูงขึ้นในกรณีหาเงินทุนด้วยการออกหุ้นทุน ผู้ซื้อหุ้นทุนใหม่ย่อมมีสิทธิเรียกร้องเงิน
ปันผลในหุ้นของตน ในกรณีเช่นนี้หน่วยผลิตย่อมจะหาเงินทุนด้วยการกู้ยืมจาก
ภายนอกในลักษณะอื่นๆ แทนการออกหุ้นทุนจะเป็นการดีกว่า

ความสัมพันธ์ระหว่างอุปสงค์ของ เครดิตใหม่กับตัวแปรที่สำคัญ

ตัวแปรตาม	ตัวแปรอิสระ	ทิศทางของความสัมพันธ์ระหว่าง ตัวแปรตามและตัวแปรอิสระ
Ld: ปริมาณของอุปสงค์ ของ เครดิตใหม่	P : ระดับราคา	+
	Y : รายได้ที่แท้จริง	+
	i : อัตราดอกเบี้ย	-
	e : รายได้ที่คาดว่าจะได้รับ ต่อหุ้น/ราคาของหุ้น	+
	Z : อัตราภาวะเงินเฟ้อ	+
	D : นโยบายการคลังแบบขาดดุล ของรัฐบาล	+

2.2 แนวความคิด เกี่ยวกับสถาบันที่เป็นสื่อกลางทางการเงินต่อการพัฒนาการ
ทางเศรษฐกิจของประเทศ

ในระบบเศรษฐกิจที่ใช้เงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน มีสินทรัพย์ทางการเงินในรูปต่างๆ ตลอดจนมีการจัดตั้งสถาบันที่ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางทางการเงิน (Financial Intermediaries) แล้วย่อมก่อให้เกิดประสิทธิภาพทั้งทางด้านการออมและการลงทุนในระบบเศรษฐกิจดังนี้ ^{6/}

การพัฒนาการทางเศรษฐกิจเป็นเป้าหมายที่สำคัญของแต่ละประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่ด้อยการพัฒนาหรือล่าช้า รัฐบาลของแต่ละประเทศจึงมีเป้าหมายที่จะยกระดับการครองชีพของประชาชนให้สูงขึ้น แต่อย่างไรก็ดี ทรัพยากรของรัฐบาลมีจำกัด ดังนั้นจึงมุ่งหวังที่จะให้ภาคเอกชนร่วมมือกับภาครัฐบาลในการเร่งรัดพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันในฐานะที่เป็นสื่อกลางทางการเงินซึ่งทำหน้าที่ในการระดมเงินออมและการกระจายสินเชื่อจึงมีบทบาทอันสำคัญต่อการพัฒนา เศรษฐกิจของประเทศในฐานะเป็นตัวกระตุ้นต่อการพัฒนาการทางเศรษฐกิจ มีนักเศรษฐศาสตร์หลายท่านที่มีแนวความคิดเกี่ยวกับสถาบันการเงิน

^{6/} Wai, U.T. Financial Intermediaries and National Saving in Developing Countries. New York : Praeger Publisher, 1972

ศุภชัย พานิชภักดิ์ (Supachai Panitchapakdi, 1981) ^{7/} มีข้อสรุปที่สำคัญดังต่อไปนี้

ในระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมนั้น สถาบันการเงินไม่สู้ที่จะสลบซับซ้อนนัก เมื่อเทียบกับระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมซึ่งอาศัยกลไกของตลาดเป็นสำคัญในการจัดสรรทรัพยากร สถาบันการเงินมีความเป็นมาสลบซับซ้อนและละเอียดอ่อน และสถาบันที่มีความสำคัญยิ่งก็ได้แก่ระบบธนาคารพาณิชย์ เพื่อมุ่งหวังในการพัฒนาการทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ ประเทศที่กำลังพัฒนาทางการเศรษฐกิจมักจะมีนโยบายส่งเสริมระบบธนาคารภายในประเทศให้กระจายสาขาของธนาคารไปสู่ท้องที่ชนบท โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะระดมเงินออมในชนบทแล้วนำไปให้สินเชื่อในท้องถิ่นในกระบวนการผลิตทางเกษตรกรรม แต่ในทางปฏิบัติปรากฏว่าธนาคารสาขาในชนบทระดมเงินออมในชนบทแล้วนำเงินนั้นมาให้สินเชื่อในตัวเมือง แม้แต่ธนาคารออมสินก็มีลักษณะระดมเงินออมจากผู้ออมรายเล็กรายน้อยแล้วมาให้สินเชื่อในภาครัฐบาลที่มีดอกเบี้ยต่ำ

การพัฒนาระบบการเงินนั้นมีอุปสรรคที่สำคัญคือ การกระจายเป็นส่วนๆ ทางการเงิน (Financial Segmentation) ประเด็นที่สำคัญได้แก่ ประการแรกก็คือระดับของการแผ่ขยายแห่งการใช้เงิน (Level of Monetization) การแผ่ขยายแห่งการใช้เงินนับว่าเป็นเงื่อนไขจำเป็นสำหรับสถาบันที่ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางทางการเงิน ประการที่สองได้แก่ตลาดเงินในระบบและตลาดเงินนอกระบบ ตลาดเงินในระบบมีการจัดการบริหารของธุรกิจ และอยู่ภายใต้การควบคุมของกฎหมายบ้านเมือง เช่น ธนาคารพาณิชย์และบริษัทเงินทุน เป็นต้น ส่วนตลาดเงินนอกระบบนั้นไม่มีการจัดการบริหารในรูปของธุรกิจ กฎหมายของบ้านเมืองควบคุมไม่ถึง ประเทศในทวีปเอเชียและแอฟริกา ลินเชื่อในชนบทประมาณร้อยละ 70 มาจากตลาดเงินนอกระบบ ประการที่สาม ความสะดวกในการขอสินเชื่อปรากฏว่าตลาดเงินในระบบการขอสินเชื่อในภาคเกษตรกรรมมักจะมีปัญหาของหลักประกันของหนี้ และความยุ่งยากสลบซับซ้อนในการทำสัญญาเงินกู้ซึ่งมีขั้นตอนที่ยุ่งยากมาก ผิดกับการขอสินเชื่อของตลาดเงินนอกระบบซึ่งมีขั้นตอนและความยุ่งยากน้อยกว่า แต่อย่างไรก็ตามอัตราดอกเบี้ยในตลาดการเงินนอกระบบสูงมาก

ระบบการเงินที่ดีไม่ได้ขึ้นอยู่กับความสลบซับซ้อนของระบบสถาบันการเงิน แต่ขึ้นอยู่กับระบบการระดมเงินออมและการให้สินเชื่อที่มีประสิทธิภาพมีความคล่องตัวในการสนองความต้องการสินเชื่อได้เป็นอย่างดี โดยมีต้นทุนต่ำที่สุดเป็นสำคัญ ทั้งนี้ธนาคารพาณิชย์

^{7/} Supachai Panitchapakdi. Financial Structure : Segmentation and Development. Quarterly Bulletin Bank of Thailand 21, no.1 (March 1981) : 62-71

การพิจารณาลักษณะภาคเศรษฐกิจ ซึ่งแบ่งเป็น 4 กลุ่มที่ควรจะได้รับสินเชื่อคือ
 ภาคเศรษฐกิจที่มีความสำคัญสูงสุดในการพัฒนาประเทศ (Priority Sectors)
 ภาคเศรษฐกิจที่เป็นตัวนำในการขยายกิจการทางเศรษฐกิจ เช่น ภาคการ
 ก่อสร้างและภาคการนำเข้า (Leading Sectors)
 ภาคเศรษฐกิจที่มีการแข่งขันกันจะไม่มี การรุ่งเรืองหรือเสื่อมโทรมพร้อมกัน เช่น
 อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ธรรมชาติ หรือ อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์สังเคราะห์ (Competitive
 Sectors)
 ภาคเศรษฐกิจที่มีผลิตภัณฑ์ที่พึ่งพาซึ่งกันและกัน เช่น การผลิตอาหารกระป๋อง
 และการผลิตอาหาร (Complementary Sectors)

สำหรับการศึกษาโครงสร้างการปล่อยสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์โดยพิจารณาเป็น
 รายภาค ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภูมิภาคอื่น ๆ โดยพิจารณาเป็นรายสาขาการ
 ผลิตทางเศรษฐกิจ ยังมีได้มีผู้ทำการศึกษาไว้ แต่มีงานศึกษาที่อยู่ในแนวใกล้เคียงกันคือ

Suntichai Chuansoomsook ในวิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เรื่อง The Demand for and the Supply of Commer-
 cial Bank Loan : Sectoral Analysis ในปี 1983 เป็นการศึกษาเพื่อทดสอบ
 การปรับตัวของอัตราดอกเบี้ยแก่ลูกค้าชั้นดี (Prime rate) ที่มีผลกับตลาดเงินในประเทศ
 และเพื่อหาปัจจัยหลักที่มีผลต่อความต้องการสินเชื่อ และปริมาณสินเชื่อเป็นรายสาขาการ
 ผลิต ของธนาคารพาณิชย์ ปัจจัยที่ถูกนำมาพิจารณาในการศึกษานี้ประกอบด้วยอัตราดอกเบี้ย
 รายได้ในระยะเวลาที่ผ่านมา ระดับราคา การให้กู้ของธนาคารพาณิชย์ ในช่วงที่ผ่านมา
 และปัจจัยทางฤดูกาล ส่วนปัจจัยที่มีผลกระทบต่อปริมาณให้กู้ยืมของธนาคารพาณิชย์คือดอกเบี้ย
 ปริมาณการสำรองเป็นเงินสด ของธนาคารพาณิชย์การปันส่วนสินเชื่อ เงินทุนส่วนเพิ่มที่ได้
 รับจากธนาคารแห่งประเทศไทย และจากต่างประเทศในรูปเงินกู้ยืม แต่ปัจจัยมีผลกระทบต่อ
 แต่ละสาขาการผลิตตามระดับ ความสำคัญที่แตกต่างกันออกไป

Nalinee Homasawin ในวิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตร มหาบัณฑิตมหา
 วิทยาลัยธรรมศาสตร์ เรื่อง A Regional Analysis of Financial Structure in
 Thailand : Growth and Distribution เป็น 10 ภาค คือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียง
 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง-ตอนบน และกรุงเทพมหานคร แต่มิได้วิเคราะห์โดยแยก
 ให้เห็นแต่ละสาขา การผลิตที่สำคัญในแต่ละภาค ศึกษาโดยเน้นถึง สถานภาพทางการเงิน
 และให้กู้ยืมของธนาคารพาณิชย์ ต่อรายได้ในแต่ละภาค

ผลการศึกษาหาความแตกต่าง ในสัดส่วนของเงินให้กู้ยืมของ ธนาคารพาณิชย์ต่อ
 ผลิตภัณฑ์มวลรวมภาค ที่สังเกตว่ามีความแตกต่างกัน ในระหว่างภาคมาก และจะมีความ

แตกต่างกันมากขึ้นเมื่อพิจารณาจากสัดส่วนของแหล่งเงินออม ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภาค ในกรุงเทพมหานคร สัดส่วนเงินให้สินเชื่อของธนาคารต่อผลิตภัณฑ์รวมภาคมีสัดส่วนสูงที่สุด และมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การระดมเงิน ออกจากภาคอื่นเพื่อที่มาสับสนุนอุตสาหกรรม และธุรกิจการค้าที่มีการกระจุกตัวสูง ในเขตกรุงเทพมหานคร

สาขาธนาคารเป็นปัจจัย สำคัญปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อสัดส่วน ของการระดมเงิน ออมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภาค สาขาธนาคาร 1 สาขา โดยเฉลี่ยจะนำไปสู่การระดมเงิน ผาก 60 ล้านบาท (ในช่วงปี 1970-1982) นอกจากนี้อัตราดอกเบี้ย และภาวะเงิน เพื่อ เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญในการอธิบายทางภาคการเงินด้วย

อัมมาร์ สยามวาลา ینگานวิจัย ตลาดสินเชื่อนในชนบทไทย เมื่อ พ.ศ. 2528 โดยเลือกศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา โดยออกไปสอบถามครัวเรือนตัวอย่างประมาณ 1,600 ครัวเรือน ในเรื่องรายได้ ทรัพย์สิน และพฤติกรรมการกู้ยืมเงิน ซึ่งส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับสินเชื่อเกษตร

โครงสร้างตลาดสินเชื่อนส่วนใหญ่ เป็นสินเชื่อในระยะสั้น ทั้งนอกระบบ และในระบบ โดยมีสัดส่วนร้อยละ 56 และร้อยละ 44 ของสินเชื่อนในชนบททั้งสิ้น ครัวเรือน ร้อยละ 43 ไม่มีการกู้ยืมหรือมีหนี้สินในช่วงปีที่ทำการศึกษาคครัวเรือนที่ต้องการกู้เงินแต่กู้ไม่ได้มีรายได้เฉลี่ย 25,000 บาทต่อปี ขณะที่เฉลี่ยมีรายได้ 35,000 บาทต่อปี และพอสรุปได้ว่าครัวเรือนที่ยากจนมากจะเป็นครัวเรือนที่ไร้หนี้สิน เนื่องจากไม่มีผู้ให้กู้รายโดยอมปล่อยสินเชื่อนให้แก่เขา ครัวเรือนที่ยากจนน้อยกว่านั้นจะมีโอกาสกู้จากแหล่งสินเชื่อนอกระบบ ครัวเรือนเกษตรกรที่มีรายได้อยู่ในระดับปานกลางจะกู้จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร เป็นหลัก และถ้าจำเป็นก็จะกู้จากผู้ให้กู้นอกระบบเพิ่มเติม ส่วนครัวเรือนเกษตรกรที่มีฐานะดีที่สุดส่วนใหญ่จะกู้จากธนาคารพาณิชย์

สำหรับพฤติกรรมองค์กรและบุคคลต่างๆในระบบสินเชื่อนในชนบทไทยผู้วิจัยกล่าวว่า ในการศึกษาพฤติกรรมของอุตสาหกรรมหรือตลาดสินค้ำ โดยทั่วไป มักจะให้ความสนใจประเด็นเรื่องราคาและพฤติกรรมของผู้ประกอบการในการกำหนดราคา แหล่งเงินกู้ในระบบไม่ว่าจะเป็นธนาคารพาณิชย์ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร หรือสหกรณ์ ต่างไม่สามารถกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่จะคิดกับผู้กู้ของตนได้อย่างเสรี อัตราดอกเบี้ยเหล่านี้เป็นผลพวงของนโยบายของรัฐบาลทั้งสิ้น อัตราดอกเบี้ยที่ธนาคารพาณิชย์เรียกเก็บจากผู้กู้ในภาคเกษตรนั้น ถูกควบคุมโดยเพดานดอกเบี้ยที่กระทรวงการคลังกำหนดไว้ และจากการที่รัฐบาลอัดฉีดเงินเป็นจำนวนมากผ่านธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และธนาคารพาณิชย์ มิได้มีผลทำให้อัตราดอกเบี้ยลดลงแต่ประการใด แต่มีผลบ้างต่อขนาดธุรกิจการกู้เงิน

การประเมินผลของนโยบายสินเชื่อของรัฐบาล และกลไกตลาดสินเชื่อในชนบท พบว่าสาเหตุสำคัญที่ทำให้รัฐบาลพยายามเข้ามาแทรกแซงตลาดสินเชื่อในชนบทเพราะอัตราดอกเบี้ยในชนบทนั้นสูงมาก ซึ่งการที่อัตราดอกเบี้ยในชนบทสูงเพราะอิทธิพลของผู้ให้กู้ในชนบทและการที่ผู้ให้กู้มีความเสี่ยงและมีต้นทุนในการทำธุรกรรมสูง ดังนั้นความสำเร็จของนโยบายสินเชื่อเกษตรของรัฐบาลที่ได้เริ่มต้นดำเนินการตั้งแต่ พ.ศ. 2518 เป็นต้นมา มิได้เกิดจากการอัดฉีดเงินจากธนาคารพาณิชย์เข้าไปในชนบทอย่างเดียว แต่มาจากการมีองค์กร เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และจากการที่ธนาคารได้คิดค้นวิธีการปล่อยกู้โดยอาศัยกลุ่มค้ำประกันเงินกู้ ซึ่งถ้าปราศจากนวัตกรรมดังกล่าวแล้ว นโยบายที่ธนาคารแห่งประเทศไทยบังคับให้ธนาคารพาณิชย์ปล่อยเงินกู้ให้แก่ภาคเกษตรก็จะประสบความสำเร็จได้ยากในปัจจุบัน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรประสบความสำเร็จอย่างมากในการเข้าไปแทนที่ตลาดสินเชื่อในระบบ อาจกล่าวได้ว่าปัญหาสำหรับตลาดสินเชื่อของชนบทไทยในปัจจุบันไม่ใช่ปัญหาการขาดแคลนเงินทุน แต่เป็นปัญหาการขาดความสามารถในการดูดซับทุน

เพลินทิศ สัตย์สงวน ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของธนาคารพาณิชย์ ในการให้สินเชื่อเกษตรเป็นเอกสารโครงการวิจัย เรื่องสินเชื่อชนบทในประเทศไทย ตุลาคม 2530 ผลการศึกษาสรุปได้ว่าธนาคารพาณิชย์ จะแบ่งประเภทผู้ขอสินเชื่อ เป็น 4 ประเภท โดยให้สินเชื่อคิดเป็นสัดส่วน ดังนี้

- เกษตรกรรายบุคคล	87 %
- กลุ่มเกษตรกรลูกค้ำ ธนาคารพาณิชย์	1 %
- สหกรณ์การเกษตร	1 %
- นิติบุคคลอื่น	11 %

ธนาคารพาณิชย์ส่วนใหญ่ ไม่มีความเต็มใจที่จะปล่อยสินเชื่อ แก่กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร ที่เป็นเช่นนี้เพราะธนาคารพาณิชย์เห็นว่า การปล่อยกู้แก่กลุ่มนี้มีความยุ่งยากหลายประการในแง่การปฏิบัติ ธนาคารพาณิชย์จึงนิยมให้สินเชื่อแก่ ลูกหนี้ประเภทรายบุคคล และประเภทนิติบุคคลมากกว่า ด้วยเห็นว่า ควบคุมง่าย มีหลักประกันที่ไม่สับสน และรู้จักประวัติกันมาก่อน ดังนั้นสินเชื่อการเกษตรของธนาคารพาณิชย์ จึงไม่ถึงมือเกษตรกรรายเล็ก และจะให้สินเชื่อการเกษตร ในรูปแบบ กินบัญชีมากกว่าการให้สินเชื่อในรูปแบบเงินกู้ ลูกค้ำที่ได้รับสินเชื่อประเภทเงินกู้ เป็นเกษตรกรรายเล็ก ส่วนใหญ่จะได้รับวงเงินกู้ ต่ำกว่า 30,000 บาท ส่วนลูกค้ำประเภทเบิกกินบัญชี เป็นเกษตรกรขนาดใหญ่ เป็นบริษัทที่ทำการผลิตด้านการเกษตรซึ่งมีความต้องการเงินทุนหมุนเวียนสูง การปล่อยกู้ประเภทเบิกกินบัญชีมี ช่องทางรั่วไหลออกนอกภาคการเกษตรได้มากกว่าการปล่อยกู้ ประเภทเงินกู้ สำหรับการกระจายตัวของสินเชื่อ การเกษตรจากธนาคารพาณิชย์ ทั้งระบบดีขึ้น

ในช่วง 10 ปี ที่ผ่านมาก ปรากฏว่ามีความ เหลื่อมล้ำกันระหว่างภาคต่าง ๆ ของประเทศ อยู่ การกระจายตัวของครัวเรือน ตามรายภาคปี 2525 นั้น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมี จำนวนครัวเรือนเกษตรกรรมมากที่สุด คือร้อยละ 41.5 ของครัวเรือนเกษตรกรรมทั้งประเทศ แต่ได้รับสินเชื่อดำสุดเฉลี่ยครัวเรือนละ 1,106 บาท ขณะที่ครัวเรือนเกษตรกรรมในภาค กลาง ได้รับสินเชื่อดำครัวเรือนสูงที่สุดครัวเรือนละ 14,835 บาท และผู้ศึกษาได้เสนอแนะให้มีการระบุให้ชัดว่า ใครคือเกษตรกรเป้าหมายที่ควรได้รับสินเชื่อการเกษตร จาก ธนาคารพาณิชย์ ซึ่งธนาคารพาณิชย์จำเป็นต้องมีองค์กร และเจ้าพนักงานสินเชื่อโดยเฉพาะ สำหรับรับผิดชอบที่จะอำนวยสินเชื่อกาการเกษตร ได้ถึงตัวเกษตรกรจริง ๆ และลดการรั่วไหลของสินเชื่อการเกษตร จากนอกภาคเกษตร

ดร. บัณฑิต นิจถาวร ได้ศึกษาเรื่อง ผลกระทบของนโยบายสินเชื่อ ใน ระดับมหภาคเป็นเอกสารโครงการวิจัย เรื่องสินเชื่อชนบทในประเทศไทย ตุลาคม 2530 ผลการศึกษาสรุปได้ว่า นโยบายสินเชื่อเกษตรเป็นนโยบายเศรษฐกิจที่สำคัญ ในระบบ เศรษฐกิจ การดำเนินนโยบายสินเชื่อเกษตรมีพื้นฐานที่คาดหวังว่า เกษตรกรจะสามารถใช้ ประโยชน์ ของทรัพยากรทางการเงินของประเทศได้มากขึ้น เพื่อผลของการขยายการผลิต และรายได้ของภาคเกษตร บทความนี้เสนอการวิเคราะห์ผลทางมหภาค ของนโยบายสินเชื่อเกษตร การวิเคราะห์ใช้ประโยชน์ของ แบบจำลองดุลยภาพทั่วไป โดยเน้นบทบาทของ สินเชื่อเกษตรต่ออุปทานการผลิต

ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า การจัดสรรทรัพยากรทางการเงินที่ เกิดขึ้น จากการดำเนินนโยบายสินเชื่อเกษตร จะก่อให้เกิดการขยายตัวของการผลิต รายได้รวม การส่งออก และการจ้างงานรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนในเมือง และครัวเรือนในชนบทจะ เพิ่มสูงขึ้น ดังนั้นการคาดหวังที่ว่า นโยบายสินเชื่อเกษตร จะทำให้การผลิตในภาคเกษตร ขยายตัวได้มากขึ้น และรายได้ของครัวเรือนในชนบทเพิ่มสูงขึ้น จึงเป็นการคาดหวังที่ถูกต้อง ประเด็นที่กล่าวเพิ่มเติมในการศึกษานี้ เป็นประเด็นด้านการกระจายรายได้ ซึ่ง อาจจะถือว่าเป็นผลที่น่าสนใจที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ การวิเคราะห์โดยแบบจำลอง แสดงให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงทางการผลิต และราคาที่เกิดขึ้นจากนโยบายสินเชื่อเกษตร จะ ก่อให้เกิดการขยายตัวในลักษณะ ที่ครัวเรือนในเมืองจะได้รับประโยชน์มากกว่า ครัวเรือน ในชนบท การกระจายรายได้ระหว่างเมือง และชนบทจะมีช่องว่างเพิ่มมากขึ้น และการ กระจายรายได้ระหว่าง ครัวเรือนในชนบทมีแนวโน้มที่จะเลวลงเล็กน้อย และแม้ว่าขนาด ของการเปลี่ยนแปลง ทางด้านของการกระจายรายได้จะมีเพียงเล็กน้อย แต่ก็ให้ข้อคิดที่ เป็นประโยชน์ และอาจจะเป็นข้อเตือนใจที่ว่า ภายใต้อุปสงค์รายได้ที่เป็นอยู่ การ ขยายตัวของรายได้ที่เกิดขึ้น จากนโยบายสินเชื่อเกษตรนั้น อาจจะให้ผลประโยชน์ ครัว เรือนในกลุ่มรายได้ต่างๆ ไม่เท่าเทียมกัน ดังนั้นการดำเนินนโยบายสินเชื่อเกษตร หรือ

การพิจารณาประโยชน์ ที่จะได้จากนโยบายดังกล่าว ไม่ควรมองข้ามประเด็นทางด้านการกระจายรายได้

โอฟาร์ ไชยประวัติ จากการอภิปรายเรื่อง "ธนาคารพาณิชย์กับความรับผิดชอบต่อสังคม เมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2517 จัดโดยกลุ่มเศรษฐกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ธนาคารพาณิชย์เป็นสถาบันการเงินที่มีบทบาทสำคัญที่สุดเมื่อเทียบกับสถาบันการเงินอื่นๆ ที่มีอยู่ในประเทศ และจำเป็นต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมในการที่จะช่วยเพิ่มการพัฒนาท้องถิ่นและการพัฒนาภาคการผลิตที่ยังต้องการพัฒนาอยู่มาก คือ ภาคการเกษตร ซึ่งอาจจะทำให้กำไรของธนาคารพาณิชย์ลดลง แต่ธนาคารพาณิชย์พึงพิจารณาว่าตนเองควรมีความรับผิดชอบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศถึงแม้ว่าอัตราผลตอบแทนต่อเอกชน (private rate of return) สำหรับธนาคารพาณิชย์จะต่ำ แต่ว่าอัตราผลตอบแทนต่อสังคม (social rate of return) แก่ประเทศชาติอาจจะสูงมากกว่า ซึ่งการจะทำให้ธนาคารพาณิชย์มีความรับผิดชอบต่อสังคมด้วย ก็จำเป็นต้องให้เกิดเสรีภาพในการแข่งขัน ซึ่งจะทำให้หน่วยงานที่ดำเนินธุรกิจในระบบเศรษฐกิจนี้จำเป็นต้องลดกำไรลง และหันไปให้สินเชื่อแก่ภาคเกษตรมากขึ้น

กลุ่มพัฒนาสินเชื่อการเกษตร สำนักผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย ดำเนินการสำรวจภาคสนาม เพื่อประเมินผลสินเชื่อการเกษตรจากธนาคารพาณิชย์ระหว่างวันที่ 14 กรกฎาคม-4 สิงหาคม 2521 โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจากสาขาธนาคารพาณิชย์ในภาคต่างๆ ของประเทศ 19 สาขา และลักษณะลูกค้าที่ได้รับสินเชื่อการเกษตรรวม 108 ราย สรุปผลการสำรวจได้ดังนี้

1. ลักษณะลูกค้าที่ได้รับสินเชื่อ มีสมาชิกเฉลี่ยครัวเรือนละ 7 คน อยู่ในวัยและเป็นแรงงานของครอบครัวประมาณ 4 คน ลูกค้าที่รับสินเชื่อเกษตรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรที่มีฐานะดี มีหลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้ โดยส่วนใหญ่เป็น

ที่ดินและสิ่งปลูกสร้างค้ำประกัน	80.5%
ที่ดินและเงินฝากค้ำประกัน	3.8%
เงินฝากค้ำประกัน	1.8%
บุคคลค้ำประกัน	1.8%

ที่เหลือร้อยละ 13.9 ไม่ได้ใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน และเกินกว่าครึ่งได้รับสินเชื่อในจำนวนที่น้อยกว่าต้นทุนการผลิต ซึ่งแสดงว่าธนาคารพาณิชย์ยังคงใช้การพิจารณารับเกษตรกรเข้าเป็นลูกค้าโดยพิจารณาจากหลักทรัพย์ค้ำประกันเป็นสำคัญ

ลูกค้าสินเชื่อเกษตรกรรมธนาคารพาณิชย์ส่วนใหญ่ได้รับสินเชื่อประเภทเงินกู้สำหรับประเภทบิกันกินบัญชีในวงเงินสูงมักเป็นลูกค้ารายใหญ่ๆ และมีโอกาสที่จะนำเงินที่

ได้รับไปใช้ลงทุนหรือหมุนเวียนในธุรกิจอื่นด้วย

2. สภาพของสิน เชื้อ เกษตรที่ธนาคารพาณิชย์ดำเนินการ

ส่วนใหญ่ธนาคารพาณิชย์คัดเลือกลูกค้าที่มีหลักประกันอย่างเพียงพอ การได้สินเชื่อโดยการให้ เกษตรกรรวมกลุ่มกันค้ำประกันยังมีน้อย และร้อยละ 86 เป็นผู้มาติดต่อขอเป็นลูกค้ากับธนาคารเอง ที่เหลืออีกร้อยละ 13.9 ธนาคารเป็นผู้ชักชวนให้มาเป็นลูกค้า แสดงให้เห็นว่าโอกาสที่ธนาคารพาณิชย์จะขยายสินเชื่อการเกษตรยังมีอีกมาก

ธนาคารพาณิชย์ให้สินเชื่อการเกษตรแก่ลูกค้าประเภทเบิก เกินบัญชีในวงเงินสูง ซึ่งส่วนใหญ่มีอาชีพด้านการประมง และทำไร่อ้อย และมักจะดำเนินธุรกิจอื่นนอกเหนือจากการเกษตร

ธนาคารพาณิชย์ส่วนใหญ่เห็นว่า การให้สินเชื่อการเกษตรมีปัญหาในทางปฏิบัติงานมากคือ

- ก. การสำรวจหลักทรัพย์หรือการติดตามหนี้สินต้องใช้พนักงานมาก
- ข. ต้นทุนเพื่อการบริหารสินเชื่อ เกษตรสูงกว่าการบริหารสินเชื่อในภาคธุรกิจอื่น
- ค. สิน เชื้อ การเกษตรมีอัตราความเสี่ยงต่อหนี้สูญหรือการไม่ชำระหนี้คืนตาม

ระยะเวลาที่กำหนดสูง

สำหรับด้านเกษตรกรผู้กู้ ร้อยละ 87 มีความเห็นว่าบริการสินเชื่อการเกษตรของธนาคารพาณิชย์มีความสะดวกดี อีกร้อยละ 13 เห็นว่าการบริการยังไม่เป็นที่พอใจ เพราะกว่าจะได้รับสินเชื่อต้องเสียเวลารอคอยการอนุมัติ และสำหรับผู้เป็นลูกค้าใหม่มีขั้นตอนในการปฏิบัติมาก และเกษตรกรส่วนใหญ่ยังเป็นผู้มีฐานะดี เชื่อว่าสินเชื่อการเกษตรมีผลผลักดันให้ฐานะความเป็นอยู่ของตนเองดีขึ้นกว่าเดิม

นอกจากนี้กลุ่มพัฒนาสินเชื่อการเกษตร สำนักผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยได้ศึกษาการให้สินเชื่อการเกษตรของธนาคารพาณิชย์ในระหว่างปี 2518-2521 ซึ่งเป็นระยะต้นของการดำเนินนโยบายสินเชื่อการเกษตรของธนาคารแห่งประเทศไทย การวิเคราะห์ได้แสดงให้เห็นภาพโดยส่วนรวมของสินเชื่อการเกษตรจากธนาคารพาณิชย์ การเน้นหนักในกิจกรรมด้านต่างๆของภาคเศรษฐกิจสาขาการเกษตรในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศและพัฒนาเป็นการเฉพาะในช่วงที่มี รูปแบบน่าสนใจ โดยมุ่งเทียบเคียงกับลักษณะโครงสร้างทางด้านเศรษฐกิจที่เป็นอยู่ใน Gross Regional Product (GRP) และ Gross Provincial Product (GPP) ของภูมิภาคและจังหวัดนั้นๆ สำหรับภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้รับสินเชื่อการเกษตรจากธนาคารพาณิชย์เกือบต่ำสุด และต่ำสุดในบางปี ทั้งๆ ที่มีรายรับจากการเกษตรสูงเป็นอันดับ 2 ของประเทศ อาจกล่าวได้ว่าธนาคารพาณิชย์เป็นแหล่งเงินทุนประเภทสถาบันการเงินที่มีความสำคัญน้อยในภาคนี้ สาขาการเกษตรไม่ได้รับสินเชื่อสูงสุด รองลงมาคือสินเชื่อการเลี้ยงสัตว์ และการประมง ตามลำดับ แม้ยอดคงค้างการให้

สินเชื่อแต่ละสาขาการเกษตรมีความแตกต่างกันมาก แต่สัดส่วนของสินเชื่อแต่ละสาขาการเกษตรต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมแต่ละสาขาการเกษตรต่างกันเพียงเล็กน้อย และส่วนใหญ่ได้รับสินเชื่อในรูปเงินให้กู้ยืม รองลงมาคือการเบิกกินบัญชี การรับซื้อลดตัวสัญญาใช้เงินมีเพียงส่วนน้อย

ผู้ประกอบการเลี้ยงสัตว์ได้รับสินเชื่อเฉลี่ยต่อรายสูงสุด ผู้ประกอบการประมงและการกสิกรรม ได้รับสินเชื่อเฉลี่ยต่อรายมากเป็นอันดับรอง

การให้สินเชื่อแก่สาขาการเกษตร ธนาคารเรียกหลักทรัพย์ค้ำประกันส่วนใหญ่ในรูปอสังหาริมทรัพย์ และไม่รับพืชผลเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกัน นอกจากนี้หลักทรัพย์ค้ำประกันที่เรียกจากผู้ประกอบการกสิกรรม และการเลี้ยงสัตว์มีมูลค่าเกินกว่าวงเงินให้กู้ยืมเล็กน้อย ส่วนหลักทรัพย์ค้ำประกันที่เรียกจากผู้ประกอบการประมงมีมูลค่าเท่ากับจำนวนเงินให้กู้ยืม นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดบางประการที่ได้จากการวิเคราะห์ คือ

1. การที่ธนาคารแห่งประเทศไทย มีมาตรการกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ให้สินเชื่อการเกษตร และมีนโยบายให้ธนาคารพาณิชย์เปิดสาขาในอำเภอรอบนอกได้โดยเสรีตั้งแต่ปี 2518 เป็นต้นมา มีผลช่วยกระตุ้นให้ธนาคารพาณิชย์ให้สินเชื่อการเกษตรเพิ่มมากขึ้นในทุกภาคของประเทศ และธนาคารพาณิชย์สามารถให้บริการแก่ลูกค้าได้ทั่วถึงขึ้น จากการขยายตัวของสาขาธนาคารพาณิชย์ ทำให้การให้บริการแก่ครัวเรือนเกษตรในอาณาบริเวณต่างๆ กระทำได้สะดวกขึ้น จำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่ต้องรับผิดชอบต่อแต่ละสาขาธนาคารก็ลดจำนวนลงด้วย

อย่างไรก็ดี มีข้อที่น่าสังเกตว่า เกษตรกรที่ประกอบอาชีพในแต่ละสาขาการเกษตร ได้รับสินเชื่อจากธนาคารพาณิชย์ยังอยู่ในวงจำกัด ทั้งนี้เพราะเกษตรกรส่วนใหญ่ยากจน แต่ธนาคารพาณิชย์เรียกหลักทรัพย์ค้ำประกันสินเชื่อทุกสาขาการเกษตรในรูปอสังหาริมทรัพย์ เป็นส่วนใหญ่ และมูลค่าหลักทรัพย์ค้ำประกันมักจะใกล้เคียงหรือเกินจำนวนเงินให้กู้ยืมเล็กน้อย เกษตรกรผู้ประกอบการกสิกรรมต้องเผชิญกับปัญหานี้มากที่สุด สำหรับเกษตรกรที่ประกอบการประมงและการเลี้ยงสัตว์มักจะเป็นผู้ที่มีฐานะปานกลางหรือดี และสามารถหาหลักทรัพย์ค้ำประกันได้ เพียงพอกับจำนวนเงินที่ต้องการขอกู้ และได้รับสินเชื่อเฉลี่ยต่อรายสูงสุด

แม้ว่าธนาคารพาณิชย์ได้ให้สินเชื่อการเกษตรแก่ทุกภาคของประเทศในปริมาณเพิ่มขึ้น ทุกปีก็จริง แต่ยอดคงค้างการให้สินเชื่อเป็นเพียงส่วนน้อย เมื่อเทียบกับเงินให้กู้ยืมและผลิตภัณฑ์มวลรวมทางการเกษตรของแต่ละภาค ไม่มีภาคใดได้รับสินเชื่อถึงร้อยละ 50 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมทางการเกษตร

2. การให้สินเชื่อแก่ลูกหนี้แต่ละรายมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น และในปัจจุบันนี้ทุกธนาคารได้ให้สินเชื่อแก่ลูกหนี้ทุกสาขาการเกษตรเกินกว่าร้อยละ 10,000 บาท เป็นส่วน

ใหญ่ การให้กู้ต่ำกว่าร้อยละ 5,000 บาท มีแนวโน้มลดลงตลอด ซึ่งน่าจะสอดคล้องกับความต้องการเงินลงทุนเพื่อการผลิตของเกษตรกร

3. การจัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกทางด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเกษตรในท้องที่ซึ่งยังขาดแคลนอยู่ อาจเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้ธนาคารพาณิชย์ให้สินเชื่อการเกษตรเพิ่มขึ้นอีกได้ และการที่สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานไม่เท่าเทียมกัน อันจะเป็นช่องทางให้ธนาคารพาณิชย์ก้าวเข้าไปอำนวยความสะดวกการเกษตรได้ในแต่ละภาค กับทั้งระดับของพัฒนาการทางการเกษตรก็แตกต่างกัน จึงทำให้จำนวนสาขาของธนาคารพาณิชย์ในส่วนภูมิภาคมีความเหลื่อมล้ำกัน

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีผลิตภัณฑ์มวลรวมทางการเกษตรมากเป็นอันดับ 2 (ประมาณร้อยละ 25 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมทางการเกษตรของประเทศ) แต่กลับได้รับสินเชื่อ เป็นยอดคงค้างต่ำสุด และเกือบต่ำสุดในบางปี นอกจากนี้ยังมีอัตราส่วนระหว่างสินเชื่อการเกษตร กับผลิตภัณฑ์มวลรวมทางการเกษตรต่ำมาก และต่ำที่สุดในประเทศคือเพียงประมาณร้อยละ 2 และการให้สินเชื่อเฉลี่ยต่อรายทุกสาขาการเกษตรก็ต่ำกว่าในภาคอื่นๆ เช่นกัน แม้ว่าธนาคารพาณิชย์ได้ให้สินเชื่อเพื่อการเลี้ยงสัตว์เฉลี่ยต่อรายสูงกว่าสินเชื่อเพื่อการกลีกรวมและการประมง แต่ก็ยังต่ำกว่ายอดคงค้างสินเชื่อเพื่อการเลี้ยงสัตว์เฉลี่ยต่อรายของภาคอื่นๆ นอกจากนี้ แม้ภาคนี้จะมีรายรับจากการเลี้ยงสัตว์มากเป็นอันดับ 2 รองจากภาคกลาง และต่ำกว่าภาคกลางเพียงเล็กน้อย แต่สินเชื่อเพื่อการเลี้ยงสัตว์มีเพียงร้อยละ 0.64-1.91 ของรายรับจากการเลี้ยงสัตว์ ขณะที่ภาคกลางมีสัดส่วนดังกล่าวเท่ากับร้อยละ 2.43-11.12

ไม่เพียงแต่ธนาคารพาณิชย์จะให้สินเชื่อการเกษตรเพียงส่วนน้อยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเท่านั้น แม้แต่ภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคใต้ ซึ่งมีรายรับจากการเกษตรเป็นรายได้หลักของภาค เช่นกัน ธนาคารพาณิชย์ก็ได้ให้สินเชื่อแก่สาขาเศรษฐกิจอื่นมากกว่าการเกษตร และสินเชื่อการเกษตรโดยเปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์มวลรวมทางการเกษตรของแต่ละภาคดังกล่าวแล้วก็พบว่ายังอยู่ในระดับต่ำ เช่นกัน แต่ไม่ต่ำมาก เช่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เปรียบเทียบสินเชื่อการเกษตรต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมทางการเกษตรของแต่ละจังหวัดทั่วประเทศแล้ว ไม่มีจังหวัดใดมีอัตราส่วนถึงร้อยละ 50 แต่โดยเฉลี่ยแล้ว จังหวัดในภาคกลาง และกรุงเทพฯ มีสัดส่วนดังกล่าวสูงกว่าภาคอื่นๆ

4. ความสัมพันธ์ระหว่างสาขาธนาคารพาณิชย์ในท้องถิ่นต่างๆ กับส่วนราชการในท้องถิ่นนั้น โดยทั่วไปยังมีน้อย ทำให้ขาดการสนับสนุนงานของกันและกัน กล่าวคือ เมื่อมีการลงทุนจากภาครัฐบาลเพื่อพัฒนาเทคนิคการผลิตใหม่ๆ ของเกษตรกร แต่ธนาคารพาณิชย์ซึ่งเป็นภาคเอกชนไม่ทราบหรือไม่ได้ติดตามงานนี้ จึงไม่อยู่ในฐานะที่จะสนับสนุนการลงทุน

ของเกษตรกรเพื่อรองรับงานพัฒนาจากภาครัฐบาลได้ พัฒนาการทางการเกษตรจึงไม่
ดำเนินก้าวหน้าไปรวดเร็วตามที่ควร ดังนั้นหากจะมีการสร้างความร่วมมือ หรือการ
ประสานงานระหว่างส่วนราชการในท้องถิ่นต่างๆที่เกี่ยวข้อง และธนาคารพาณิชย์ให้เกิดขึ้น
ตลอดเวลา และต่อเนื่องกันแล้ว สินเชื่อการเกษตรก็จะขยายตัวไปได้อีกมากโดยถูกต้อง
ตามทิศทางที่ควร บทบาทของธนาคารพาณิชย์ในการร่วมพัฒนาชนบทก็จะมีมากขึ้นและเป็น
ประโยชน์มากขึ้น